

Romák és nem romák együttélése Tiszavasváriban

A '97-es „különballagás”, és a 2016-os, az egykori érpataki polgármester vezette „rendteremtési kísérlet” kapcsán... **nem látszik semmi kivételes Tiszavasváriban, ami a helyi eseményekből levezethetően magyarázatot adna a történetekre.**

Hain Ferenc

(Wesley János Lelkészképző Főiskola)

Balázs Anna

(Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Doktori Iskola Designkultúra-tudományi Tagozat)

Ennek a prezinek a QR-kódja

Ennek a prezinek a linkje

[https://1drv.ms/p/s!Akn5ukGful6DiZhreb
d86wYG8CLoaQ?e=NuClaW](https://1drv.ms/p/s!Akn5ukGful6DiZhreb
d86wYG8CLoaQ?e=NuClaW)

Megírtuk:

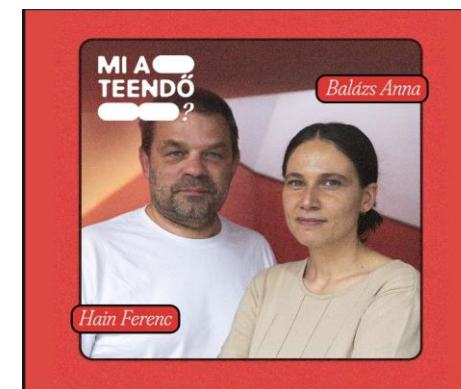
[Tiszavasvári láthatatlan története.](#)

[Az 1997-es ún. „különbballagás” és az egykori érpataki polgármester 2016-os rendteremtési akciója nyomán keletkező „civil szervezeti boom” és ezek települési hatásai](#)

Beszélggettünk róla:

[Partizán Podcast - CIVIL SZERVEZETEK: ÁTOK VAGY ÁLDÁS? | Mi a teendő? #22](#)

Közös gondolkodást igyekszünk...:

VITAINDÍTÓ: A civil működés lakmusza: roma jog-, és érdekérvényesítés Magyarországon
Helyi ügyek és az országos helyzet – egy település 25 és 7 éve történt két eseményének tanulságai
(Megjelenés alatt)

Előzmény:

[Adalékok az „Érpataki modell” történetéhez](#)

Amihez ebben a rövid összefoglalóban elsődlegesen kapcsolódni szeretnénk a szekcióleírásból, az...

a globális és lokális szempontokat egyszerre figyelembe vevő... egy kisváros esetén keresztül bemutató, a lakosságot érintő gazdaság, társadalmi kihívásokat... a helybe érkező civilek....

- értelmező szándék.

Ami a tulajdonképpen **a 2-3. kért tematikus szempont konfliktusának leírása, értelmezési kísérlete.**

Ez **a 4. szempont kapcsán való folyamatos (ön)reflexiót is jelenti!**

Idői-, **téri összefüggéseit** kiemelve a megértés során, a **lokális** v. „országost” egy szempontból fókuszba állítva.

1. hogyan jelenik meg a kisváros, mint térbeli-társadalmi egység a kutatásokokban?

Időben... és a **fizikai és társadalmi tér**ben teljesen széttöredezett települési társadalom

Források: Domán István, Lányi Kamilla, Lengyel Gabriella

I.) A cigánytelepi közösség szervezéstől II.) RAK - helyi közösségi emlékezés

*„Borzasztóan izgalmas volt az, ami számomra kiderült, hogy tudniillik ezen a vidéken olyan mérhetetlen volt **a szegénység, a cselédek annyira távol voltak a falutól, az egyházaktól, egyebektől**, hogy voltaképpen egy darab nehezen megművelhető és a megélhetéshez nem elégséges földet kellett kapniuk ahhoz, hogy egyáltalán kinyíljék a szemük arra, miért is vanna ezen a világon, mi van a lelkükkel, és mi lesz tovább.*

Nagyon érdekes volt, hogy milyen ideológiát fejlesztettek ki maguknak a szektások: a paradicsomi jövő náluk voltaképpen egy kert-Magyarország.... ”

(Lányi Kamilla - Réti Pál által készített interjúban, 1999-ben, az 1947-es települési kutatása kapcsán. 11. o.)

„Három tagú küldöttség kopogtat a titkár ajtaján... Egy öreg ember és két jó nyelvű asszony. A küldöttség Józsefháza-tanya keservét adja elő, hetvenöt családot. Nyolc kilométerre vannak a községtől, szintén egykori Dessewffy-birtokon, ahol négy családnak egy konyhát szánt csupán a cselédlakásokban a gróf úr. Volt cselédei tíz évvel ezelőtt kezdtek emberhez méltó életet élni, felosztották a földet — többségük azóta már egyesítette is újra a Dózsa termelőszövetkezeti csoportban — és elhatározták, hogy lebontják az »egyiptvaros« cselédházakat. Annak anyagából és a saját pénzükből, saját erejükből szép kis családi házakat akarnak építeni.

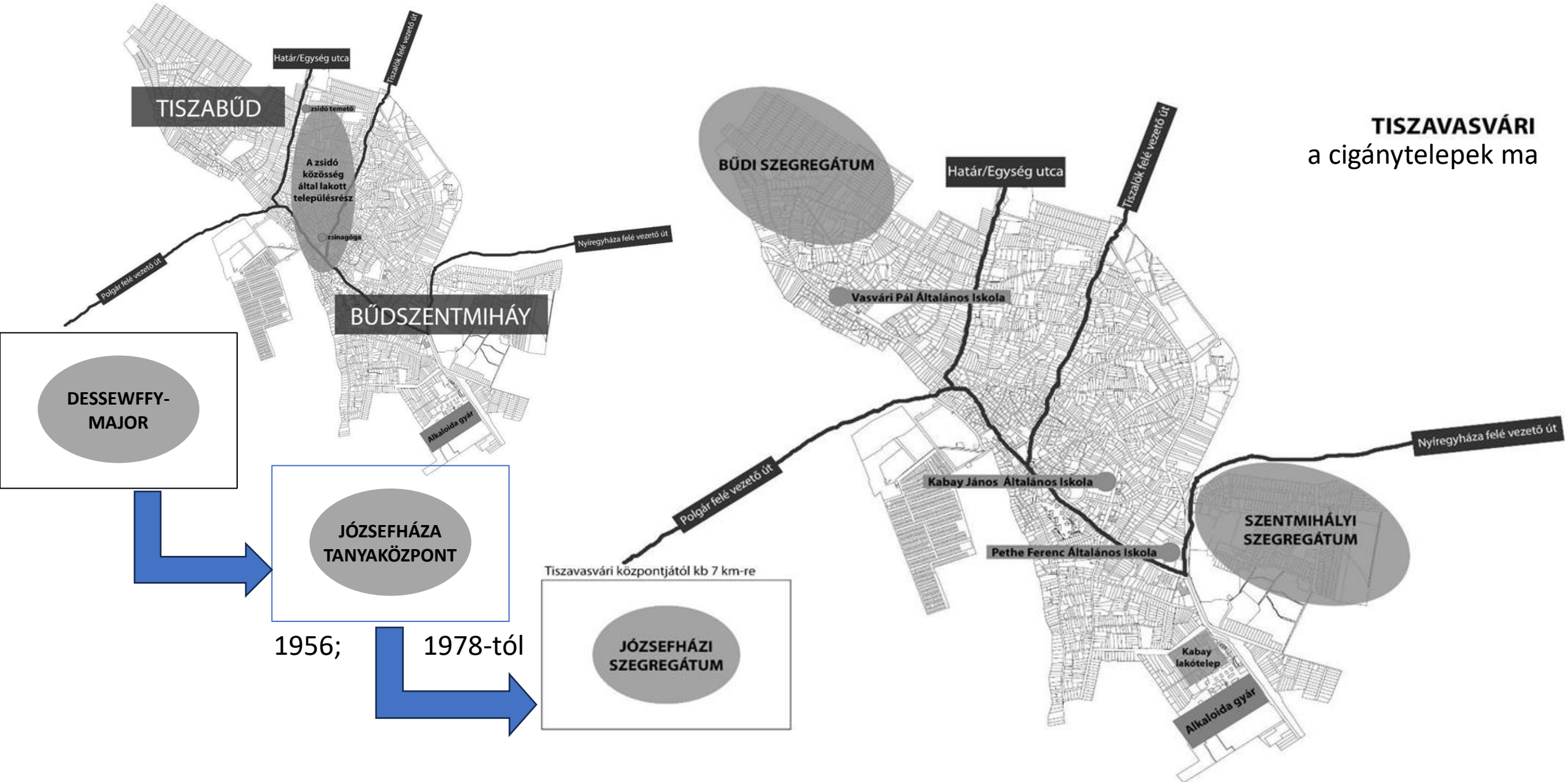
*— De **könnyebb volt földet kapni, mint építési engedélyt**— nyelvel az egyik menyecske, a küldöttség tagja, amíg az öreg, a vezetőjük, egy alig észrevehető kis környéken intéssel le nem inti.*

Az építési engedély pedig a Város- és Községgazdálkodási Minisztériumon múlik. Amely annyi rengeteg sok kiszállás és tárgyalás ellenére sem képes eldönteni, hogy a kövesút mellé építsék-e az új települést, vagy pedig be a földek sűrűjébe:

A tanácsbíró nem tehet mást, mint hogy megígéri: újra megsürgeti...”

(Ember Mária: Egy délelőtt a tiszavasvári tanácsházán. Magyar Nemzet 1955.05.15. 5.o.)

A két előzménytelepülés a II. világháború előtt

„Volt egy láthatatlan fal a telep, meg a város között. [...] Az ismert környezet egészen a sulig terjedt, a játszótérre se jártunk gyerekként. Ezt lehet magyarázni szerintem a távolsággal, lehet magyarázni azzal, hogy annyira kreatív gyerekek voltunk, hogy mi megoldottuk magunknak, hogy jól tudjunk játszani és ne kelljen menni a játszótérre, mert az messze van. És nem is nagyon volt ez a szüleimben, hogy nekünk a játszótéren van a helyünk. Mikor már nagyobbak voltunk, ilyen tizenegy, akkor mentem a tesóm után, aki két évvel idősebb tőlem, és ő már feljebb merészkedett és akkor én is mentem utána, és akkor fedeztem fel először a játszóteret, majd a város többi részét.”

(40-es éveiben járó bűdi roma asszony, 2022-ben felvett interjú)

2. hogyan kapcsolódik a mikro szintű kisváros kutatások magasabb földrajzi léptékekhez (regionális, országos, globális) illetve tágabb társadalmi (strukturális) folyamatokhoz?

Civil közösség-szervezés - roma érdekérvényesítés: Partners Hungary ... ('90-es évek)

civil jogvédelem - Roma Polgárjogi Alapítvány, CFCF (1997, 2009)

országos pártpolitika - Jobbik (2016) ...

Médiaérdeklődés - Slejm, Partizán

tudományos érdeklődés – Lengyel Gabriella

„A település eredendően, azaz történetileg sok társadalmi feszültséggel terhes. A Kárpátaljáról betelepülő görögkatolikus Búd és a református Szentmihály lakói közötti vallási, nemzetiségi, vagyoni, gazdálkodási, mentalitási különbségek máig érezhetőek.” (Lengyel 2013: 157)

Úrbéri rendelet „ellentmondásos végrehajtása”
Jobbágyfelszabadítás „ellentmondásos végrehajtása” } társadalmi
feszültségek

A települési zsidóság sorsának alakulása

A települési cigányság sorsának alakulása

Tanyaközpontosítás

Földosztás, téeszésítés, ipari mezőgazdaság kialakítása..... privatizáció

Atipikus szocialista iparvárosi fejlődés

Az Alkaloida privatizációja

Atipikus városi zsugorodás

Lengyel Gabriella 2000-es években végzett terepmunkája alapján így írt a Tiszavasváriban kialakult helyzet kapcsán a helyi szereplők felelősségéről:
*„A helyzetet, ahová a város jutott, évszázadok ostobasága, szűklátókörűsége alapozta meg, de a mai tragikus állapot, a társadalmi béke teljes felbomlása a legutóbbi évtizedek **városvezetései – és a velük együttműködő városi értelmiség tevékenységének az eredménye.**”* (Lengyel 2013: 79)

*„[...] divatja volt, hogy **elvonultak oda polgárjogi mozgalmárok, én csak úgy hívtam, hogy habverés.** Mert utána nekünk kellett elmenni és egyeztető beszélgetések sorát indítani. **Ezek a közösségek mindezt nagyon megsínylelték.** Illetve a település is, mert Vasvári nem volt egy rasszista település, de így állították be őket, pedig ez nem volt rájuk jellemző.”* (**Hága Antónia, Partners Hungary**)

*„[...] **nem voltam rasszista, de már az vagyok,** mert egyszerűen az emberben egy idő után kivált valamilyen ellenérzést az, amit tapasztal.”* („**régi**” **búdszentmihályi lakos**)

3. melyek azok a specifikus társadalmi, politikai és gazdasági folyamatok, amelyek döntően a kisvárosi léptékekhez köthetők?

LOKÁLIS VERSUS „ORSZÁGOS” - az országos szervezetek települési tevékenységének hatásai, következményei....

„nem látszik semmi kivételes Tiszavasváriban, ami a helyi eseményekből levezethetően magyarázatot adna a történetekre”

Civil közösségszervezés - roma érdekérvényesítés: Partners Hungary ... ('90-es évek);

A civil jogvédelem - Roma Polgárjogi Alapítvány, CFCF (1997, 2009).

a '97-es „Különbballagás” ebben az összefüggésben

Az országos pártpolitika - Jobbik (2016).

A 2016-os érpataki polgármester vezette „Rendteremtési program” ebben az összefüggésben

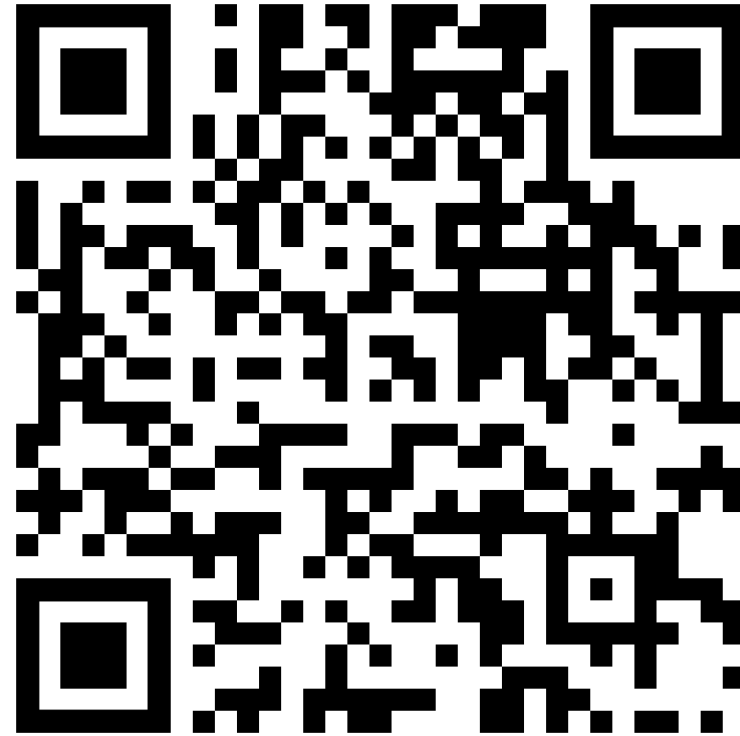
Lásd részletesen [az idézett Civil Szemle számban](#) a *Tapasztalatok, következtetések - A két eset kapcsán megvalósult civil szervezeti tevékenységek értékelése* részt a 169-179. oldalon.

4. Módszertani dilemmák

Jelenlét formái.... Lásd korábban..., illetve

... ha **Részvételi Akció Kutatás**.... Lásd [az idézett Civil Szemle](#) szám *Három rövid kitérő* című részét a 11-31. oldaltól

Ennek a prezinek a QR-kódja

Ennek a prezinek a linkje

<https://1drv.ms/p/s!Akn5ukGful6DiZhreb d86wYG8CLoaQ?e=NuClaw>

Köszönöm a figyelmet!

Hain Ferenc - ferenc@hain.hu